

André Nuyens

De meikoningin

of de veelbewogen geschiedenis van
een weesmeisje uit Hoorn ten tijde van
de Verenigde Oost-Indische Compagnie rond 1625

GigaBoek

Inhoud

1 Liefje	7
2 In het weeshuis	19
3 De dood op de hielen...	28
4 In de <i>Van Godt comt 't al</i>	36
5 Peuren	43
6 De aanvaring	53
7 Het jongensexamen	63
8 De luizenkoningin	73
9 Bontmutsen in de regen	82
10 De leugenbank	92
11 Sinterklaas komt toch!	102
12 Een bijzondere schaatstocht	113
13 De vlucht uit het weeshuis	122
14 Op <i>De Schoone Reindert</i>	132
15 Het Zuiderzee-examen	141
16 Eén avond op <i>'t Wapen van Hoorn</i>	151
17 De zwerver	161
18 Naar <i>De Rustende Man</i>	171
19 Een heerlijk bed van hooi	181
20 De eendenvaart van oma	191
21 De bevalling	200
22 Een pastoor als dokter	208
23 Een paard wordt gearresteerd	216
24 Terug in Hoorn	224
25 Afscheid van het weeshuis	232
26 Marije Voetveeg	240
27 Liefje	248
Nawoord	258
Verklarende woordenlijst	263
Oost-Indiëvaarder, lengtedoorsnede	264
Stadswandeling door het oude Hoorn	265
Verantwoording	275
Dankwoord	276
Illustratieverantwoording	277

1 Liefje

Waarin we kennismaken met Liefje, een weesmeisje dat in een weeshuis in Hoorn woont, Liefje haar toekomst hoort, een vrouw met drie borsten bewondert en een vriend krijgt...

‘Wie durft het tegen deze vechter op te nemen. Zijn naam is Berthold de Beuker. Hij heeft nog nooit een gevecht verloren. Wie durft?’

Op een wagen voerde een kleine, dikke man met een kaalgeschoren hoofd een schijngevecht uit. Zijn gedrongen, gespierde tors glom in de zon. Zijn spierballen waren kogelrond. Af en toe haalde hij uit naar een denkbeeldige tegenstander.

‘Wie het waagt het op te nemen tegen Berthold de Beuker kan vijf stuivers verdienen, of je bent vijf stuivers kwijt natuurlijk. Berthold is pas ziek geweest, dus hij is niet op z’n allersterkst. Grijp die kans om vijf stuivers te winnen.’

Hij keek tussen de toeschouwers of hij een potige boerenzoon zag.

‘Jij, daar, jij lijkt me een sterke vent.’

De boerenzoon knikte nee, maar de omstanders juttten hem op om de strijd met de prijsvechter aan te gaan.

‘Jij bent veel sterker dan die dwerg daar,’ zei een van de toeschouwers.

‘Ik wed er vijf stuivers op dat je wint.’

Dit was niet zomaar een toeschouwer, maar een handlanger van de kermisbaas die een aanzet moest geven voor weddenschappen op de winnaar. Algauw waren er acht mensen die vijf stuivers inzetten op de grote, sterke boerenzoon. Een willekeurige toeschouwer werd op de wagen getild. Zowel de baas als de boerenzoon gaf hem de vijf stuivers. De andere wedders gaven ook hun inzet aan deze toeschouwer.

Onder luid applaus klom de jonge boer op de wagen. De baas stelde de twee tegenstanders aan elkaar voor. De baas blies op een fluit en de strijd begon. Aanvankelijk draaiden de vechters om elkaar heen. De jonge boer had het idee één keer flink uit te halen om zodoende direct een eind aan het gevecht te maken. Maar de kermisvechter wist dat

elke uitdager zo redeneerde. Hij bleef om zijn tegenstander heen cirkelen. Het publiek werd ongeduldig.

Opeens stapte de boerenzoon naar voren om zijn tegenstander in één keer uit te schakelen. Maar de bodem van de wagen was vettig en de boerenzoon gleed op zijn klompen even weg. Dat was het ogenblik, waarop de kleine vechter gewacht had. De uit zijn evenwicht gebrachte boer wankelde en haalde zijn handen voor zijn gezicht vandaan. Met een directe vuistslag trof de prijsvechter de boerenzoon vol in het gezicht. Die verloor nu helemaal zijn evenwicht en stortte neer. Moeizaam kwam hij overeind. Bloed liep uit zijn neus en zijn mond. ‘Wil je opgeven?’ vroeg de baas.

De boerenzoon mompelde iets onverstaanbaars.

‘Hij zegt nee,’ riep iemand uit het publiek die vond dat het gevecht te kort geduurd had.

De ongelijke strijd ging nog even door. De boerenzoon haalde uit, maar de behendige, kleine kermisvechter dook voortdurend onder zijn armen door waarna hij hem vliegensvlug een stoot toediende. Na tien minuten vond de prijsvechter dat het publiek voldoende vermaakt was. Hij deelde een gerichte kaakstoot uit, waardoor zijn tegenstander bewusteloos op de vloer viel. De mensen dropen af, terwijl de baas een emmer water over het gezicht van de boerenzoon gooide.

De jaarmarkt in augustus was misschien wel de drukste dag van het jaar in de stad Hoorn. De voorbereidingen waren een week vóór de grote dag al in volle gang. In het begin van de week kwamen de eerste kermiswagens op het Nieuwland en het Kerkplein aan. De ambachtslieden in de stad legden de laatste hand aan de koopwaar die ze voor de uitstalling gereed wilden hebben.

De nacht vóór het begin van de markt waren boeren van heinde en verre op weg met hun vee om maar op tijd op de markt te zijn.

Degenen die te laat waren, versperden met hun koeien de wegen voor de rijtuigen die naar de stad wilden, zodat voor de zes stads-poorten al gauw lange rijen van rijtuigen en boeren met vee stonden. De tuinders en boeren die via het water naar de stad voeren, hadden daar minder last van. Hun boten, volgeladen met fruit, groente, kaas, boter, eieren en andere producten, voeren via de Tocht de stad binnen.

Maar zelfs op de waterwegen voor de stad ontstond enige vertraging. In de nauwe straatjes van de stad zelf was het verkeer volkomen vastgelopen.

De handelaren te voet hadden 't het gemakkelijkst. Zij hoefden niet te wachten en torsten hun zak of kist met koopwaren door een van de poorten naar binnen op weg naar een gunstige verkoopplek.

Langzaam vulde de stad zich met kooplieden, kopers, muzikanten, potsenmakers en straatkunstenaars. Je kon het zo gek niet bedenken of het werd verkocht: satijn, kant, bont, maar ook allerlei aardewerk en goud en zilverwerk.

De vele wagens die door de poorten binnenkwamen, werden wiel aan wiel gestald in een van de straten waar geen kramen stonden. Op het Kerkplein, het Nieuwland en een deel van de Roode Steen stond de kermis. Armen en rijken keken altijd reikhalzend naar de kermis uit: de armen om voor even de zorgen van hun zware bestaan te vergeten, de rijken omdat de kermis een welkome onderbreking was van de vele dagen van verveling.

Het was Liefje of een van de andere weesmeisjes verboden een van de kermisattracties te bezoeken. Dat gebeurde gedurende de kermis één keer onder leiding van de binnenmoeder*. Wat er op neerkwam dat ze in een grote stoet, onder luid gejoel van aangeschoten kermisgangers neerstreken bij de poffertjeskraam. Ze kregen dan wat poffertjes te eten, waarvoor ze Moeder heel dankbaar moesten zijn, waarna de groep snel terugkeerde naar het weeshuis. De rest van de dag hadden ze vrij om zich op de binnenplaats te vermaken en konden ze slechts luisteren naar de kermisgeluiden.

Liefje was boos geworden omdat zij niet mochten deelnemen aan het 'kermisstrepen.' Vorig jaar had ze gezien hoe op woensdagmiddag om twaalf uur precies jongeren zich verzamelden op het plein voor de Grote Kerk. Ze hadden plankjes waarop krijt was gesmeerd. Zodra de klok twaalf uur sloeg, renden ze op voorbijgangers af om met hun krijtplankjes de voorbijgangers witte strepen op hun kleding te bezorgen. Toen de klokken na een kwartier ophielden met luiden, hielden de jongeren op. Liefje had het dit jaar aan Moeder gevraagd,

maar haar verzoek was afgewezen: het gaf geen pas andere mensen met krijt te bevuilen en bovendien zouden hun eigen kleren alleen maar vies worden.

Ook was het de weeskinderen verboden te kijken naar de optocht van kermisartiesten die aan het begin van de week de stad binnentrokken om de kermis aan te kondigen. Helemaal vooraan liepen enkele personen op stelten: als ware reuzen torenden ze boven iedereen uit. Daarachter liepen de acrobaten die salto's maakten en meters achtereen op hun handen liepen. Een van de acrobaten liep op zijn handen op een bal. Dan kwamen de jongleurs die hun gekleurde ballen af en toe heel hoog in de lucht gooiden en al lopend weer keurig opvingen, zonder er ook maar één te laten vallen. Luidruchtige trommelaars sloten de stoet af, waarin iedereen felkleurige kleding droeg om zo veel mogelijk op te vallen. Liefje had de optocht één keer met haar moeder gezien.

Ze had zo'n zin om over de jaarmarkt en de kermis te lopen dat ze met Marije, haar beste vriendin in het weeshuis, een plannetje had bedacht. Marije zou de kinderen afleiden waardoor Liefje in een hoek van de binnenplaats ongemerkt over de muur kon klimmen. De dag erop zou Marije op dezelfde wijze ontsnappen. Nog geen half uur na hun terugkeer met Moeder liep Liefje zodoende weer op de kermis.

Haar aandacht werd getrokken door twee acrobaten die op een brede wagen hun best deden het publiek te vermaken. Liefje had wat geld in haar jurkzak gestopt en gaf hun na afloop van de voorstelling een paar duiten* voor hun kunsten. Ze vond het prettig zich in de massa te bewegen: de mensen hadden het te druk om op haar weeshuiskleding te letten en Liefje voelde zich een van hen tot ze voorbij een kroeg liep: 'Hé, lekkertje, kom even bij me zitten,' riep een zatlap met schorre stem vanuit de kroeg.

Liefje liet niet merken dat ze het gehoord had, maar trok, eenmaal uit het zicht, het kapje van haar hoofd en gooide haar haren los. Ze stopte het kapje in de zak van haar jurk.

Vanuit een volgende kroeg klonk muziek. Twee violisten, een trompetblazer en een fluitspeler speelden vrolijke deuntjes. Liefje liep er

haastig aan voorbij, maar er werd geen vervelende opmerking naar haar hoofd geslingerd. Het werkte blijkbaar wel dat ze kapje had afgedaan!

Op het Nieuwland stond ze stil bij een grappenmaker. Een in de meest vreemde kleren uitgedoste man deed expres de domste dingen en het publiek lag dubbel van het lachen. Onwillekeurig moest ook Liefje lachen om de dwaze capriolen van de nar.

Ernaast stond een tent. 'Waarzegster' stond erop, en in kleinere letters daaronder: 'Ken uw toekomst voor twee duiten!'

Het was er niet druk. Liefje keek om zich heen. Ze wilde dolgraag weten hoe haar toekomst eruit zou zien. Ze keek nog eens om zich heen en stapte de tent in. Het was er schemerig. Achter een tafel zat een oude vrouw met heel lange haren. Voor haar op de tafel lag een aantal speelkaarten.

'Ga zitten,' zei de vrouw tegen Liefje. 'Wat wil je, dat ik kaarten leg of je hand lees?'

'Ik wil weten hoe mijn toekomst eruitziet.'

'Ik zal je handen lezen, geef eerst je rechterhand maar.'

Liefje legde haar hand op de tafel. De vrouw pakte hem vast en draaide hem naar binnen open. Met haar vingers voelde ze langs bepaalde lijnen.

'Leg je linkerhand er eens naast,' zei ze gebiedend.

Liefje legde haar linkerhand open naast haar rechterhand. De palm van haar rechterhand was veel ruwer door allerlei dagelijkse werkzaamheden.

'Ik vergelijk je twee handen met elkaar,' zei de waarzegster.

Ze wees op Liefjes nog bijna gave linkerhand.

'Hier kom je vandaan,' zei ze, en kijkend naar Liefjes andere hand, 'en daar ben je naar op weg.'

'Kijk,' vervolgde ze, op bepaalde vouwen in Liefjes handen wijzend, 'dit zijn je levenslijnen.'

Ze bestudeerde deze aandachtig.

'Je leven staat gedeeltelijk al vast, maar je hebt de mogelijkheid je leven in gunstige zin te veranderen.'

Ze keek nog eens aandachtig naar beide handpalmen tegelijk.

‘Ik zie een bevalling: een jongen wordt geboren en jij bent erbij betrokken. Dat zal je goed doen.’

‘Ga ik trouwen?’

‘Dat heb ik niet gezegd, zó ver kan ik niet zien. Ik weet alleen dat je bij die bevalling aanwezig bent. Meer kan ik niet zien.’

Liefje bedankte haar en verliet de waarzegster. Ze was allang blij dat haar toekomst niet al te somber was. Ze liep een stuk vrolijker verder.

Opeens zag ze, ongeveer een meter vóór zich, een grote zilveren munt op de grond liggen. Ze dacht dat ze zich vergiste, stond stil en keek nog eens goed. Nee, hij lag er nog steeds. Het was zo druk dat de meeste mensen niet naar de grond konden kijken. De voorbijgangers traptten erop en liepen daarna weer door. Juist op het moment dat ze zich bukte om de munt op te rapen, zag ze een andere hand haar arm passeren en naar de munt graaien. Ze was te laat.

Ze keek op en zag het vrolijke gezicht van een jongen van haar leeftijd. Door de snelle beweging was zijn muts op de grond gevallen.

Hij had kort, stekelig zwart haar en donkere ogen. In zijn rechterklomp zat een scheur en hij droeg verstellde kleren.

Ze keken elkaar een paar seconden aan. Toen Liefje zag dat een voorbijganger op zijn muts dreigde te trappen, bukte ze zich opnieuw, raapte zijn muts van de grond en gaf die aan hem.

‘Dank je,’ zei hij. ‘Zag jij hem ook?’

‘Ja, ik zag hem al een tijdje, maar er stonden steeds mensen bovenop.’ Liefje zag de jongen nadenken.

‘Dan is ie van ons beiden. Het is een gulden, zullen we er samen mee de kermis opgaan?’

Liefje was nog nooit met een jongen meegegaan. Ze vond het wel een beetje eng, maar ze wilde ook wel van het gevonden geld profiteren. Zoveel geld kreeg ze niet. Alleen af en toe een footitje, wanneer ze een brief naar een van de regentessen* moest brengen.

‘Goed,’ zei ze.

‘Hoe heet je?’ vroeg hij.

‘Liefje, ik zit in het weeshuis.’

‘Dat had ik al gezien,’ zei de jongen. ‘Ik ben Jonge Jan. Jonge Jan Joosten.’

Zwijgend vervolgden ze hun weg.

‘Ik vind het prachtig, de kermis, ik kijk er een heel jaar naar uit.’

‘Ik vind het ook mooi, maar wij mogen eigenlijk niet.’

‘Je bent er nu toch.’

‘Ik ben stiekem weggelopen.’

‘Dat mag ik wel,’ zei Jonge Jan. ‘Dat zullen we belonen.’

Hij liep op een suikergoedkraam af, en leverde de zilveren munt in.

‘Een grote zak snoep, graag.’

De koopman gaf hem de zak snoep en een heleboel munten terug.

‘Hier, voor jou.’

‘We gaan toch alles samen delen?’

‘Ook goed,’ zei hij.

Liefje maakte de zak open en hield hem Jonge Jan voor.

‘Hm, lekker,’ zei hij nadat hij geproefd had.

Op het Koepoortsplein zagen ze dat ze met katknuppelen bezig waren.

Liefje had er wel eens van gehoord, maar het nog nooit in het echt gezien.

‘Zullen we even kijken?’ stelde Jonge Jan voor.

Aan een touw hing een tonnetje.

‘Daar zit een levende kat in,’ zei Jonge Jan die het al eens eerder gezien had.

Ongeveer tien jonge mannen stonden op enige afstand van de ton.

Een van hen gooide met een knuppel in de richting van de ton, maar hij miste. Een andere deelnemer nam de knuppel van hem over en gooide wel raak. In de ton hoorde je het gekrijs van de kat in paniek, tot grote vreugde van de omstanders. Langzaam versplinterde het hout van de ton. Het was nog maar een kwestie van een of twee worpen of de ton zou in duigen vallen. Maar door de spanning miste de eerste kanshebber voor de prijs volledig: hij gooide over de ton heen en raakte, op een haar na, een toeschouwer. De volgende deelnemer bleef rustig en mikte zorgvuldig. Onder veel gekraak van versplinterd hout viel de ton uit elkaar. Gejuich klonk op voor de winnaar van de hoofdprijs.

Een grote kat, die de hele tijd in doodsangst had gezeten, sprong weg en nam de vlucht. Maar zo gemakkelijk ging dat niet. Degene die de

vluchtende kat te pakken kon krijgen voor een nieuwe ronde, kreeg ook een prijs.

De kat probeerde tussen de benen van een van de deelnemers door te glippen, maar deze sloot razendsnel zijn benen en greep de kat. De kat reageerde ogenblikkelijk. Met een flinke uithaal haalde hij het gezicht van de vanger open. Hij schrok en liet de kat los. Bloed kwam tevoorschijn op zijn wangen.

‘We kunnen nu beter jou in de ton stoppen,’ spotte de winnaar.

‘Net goed,’ zei Liefje tegen Jonge Jan. ‘Zullen we verder kijken?’

Het geluid van zwaar gekreun trok hun aandacht. Een man deed een poging een reuzegrote kogel op te tillen. Hij trok het gewicht naar zijn borst, maakte toen een snelle beweging en hief het gewicht boven zijn armen. Daarna liet hij het met een smak op de grond komen. Het publiek juichte.

‘Zal ik dat ook eens doen?’ vroeg Jonge Jan.

Liefje keek naar zijn bovenarmen.

‘Ben jij sterk dan?’

‘Nee, maar wat geeft dat.’

‘Laat maar eens zien,’ zei Liefje.

Jonge Jan betaalde en pakte de ijzeren kogel beet. Hij tilde het gewicht omhoog, en probeerde ook met een vlugge beweging onder de kogel te komen en direct zijn armen te strekken. Maar hij zwaaide iets te hard door.

Hij had de kogel niet meer recht boven zijn lichaam en kon hem niet meer houden. De kogel viel achter hem op de grond neer. Alle omstanders moesten lachen, behalve Liefje.

‘Je hebt het in ieder geval geprobeerd,’ zei ze, terwijl Jonge Jan het stof van zijn jas veegde.

‘Waarom kijk je steeds om je heen?’ vroeg Jonge Jan.

‘Als een van de regentessen me op de kermis ziet lopen, dan ben ik erbij.’

‘Daar is het veel te druk voor,’ stelde Jonge Jan haar gerust.

Voor een tent op het Kerkplein stond een man het publiek naar binnen te lokken. ‘Nog nooit vertoond, nergens in het land, u bent de eerste die haar te zien krijgt. De grootste geleerden staan voor een raadsel.

Grijp de kans, want het zal uw laatste kans zijn. Treedt binnen en verbaast u over...' Hij wachtte expres een paar seconden, '... over de vrouw met de drie borsten.'

'Wat!?' riep een plattelandsboertje uit voor wie een bezoek aan Hoorn al een reis in een onbekende wereld was.

'De vrouw met de drie borsten,' herhaalde de baas van de tent.

Het publiek stroomde toe. Jonge Jan en Liefje lieten zich in de stroom naar de ingang meevoeren. Ze betaalden en gingen de tent binnen. In het schemerdonker op een afstand van een paar meter, afgescheiden door een groot glas-in-loodraam zat een dikke vrouw op een rode troon. Ze keek de toeschouwers onverschillig aan. Ze was in het wit gekleed: een lange rok, een poffende blouse die vlak onder haar boezem ophield. Drie volle borsten staken naar voren: twee op de normaal daarvoor bestemde plaatsen, de derde ertussenin.

De toeschouwers keken, met hun neus tegen het glas, naar deze wonderbaarlijke vrouw. Natuurlijk bleef spot niet uit.

'Die derde is een reservevoorraad moedermelk,' zei er een.

'Haar man komt een hand tekort,' zei een ander.

Maar de meesten zwegen en waren onder de indruk van dit wonder. Iedereen bleef het volle kwartier kijken naar die wonderbaarlijke speling van de natuur.

'Zoiets heb ik nog nooit gezien!' uitte Jonge Jan zijn verbazing.

'In ieder geval zijn er twee echt,' fluisterde Liefje tegen Jonge Jan.

'Geloof je niet in die derde?'

'Ik weet het niet, het zou kunnen, maar we kunnen ook bedonderd worden.'

'Maar je ziet het toch?'

'Ja, dat wel,' moest Liefje toegeven.

'Ik wil je nog één ding laten zien,' zei Jonge Jan, Liefje door de massa mensen met zich meetrekkend.

Ze keken nauwelijks naar de uitstalling van de talloze kraampjes. Ze hadden toch bijna geen geld meer. In een hoek van de Roode Steen stond een kleine tent. Voor de tent stond een man met een geweldig lange baard. Hij sprak Nederlands met een buitenlands accent.

'Nog nooit vertoond,' riep hij.

‘Waar heb ik dat meer gehoord,’ zei Liefje tegen Jonge Jan, maar die was een en al aandacht en leek haar opmerking niet te horen.

‘In een kist, die volledig afgesloten is, ligt een fakir* op een bed van vlijmscherpe spijkers.’

Hij liet aan de omstanders voor hem een spijker zien en nodigde hen uit met hun vinger zelf de scherpte vast te stellen.

‘Hij zit al een week zonder eten of drinken in zijn kooi. Komt dat zien, komt dat zien!’

‘Heb je zin om te gaan kijken?’ vroeg Jonge Jan aan Liefje.

‘Zal hij echt al een week zonder eten in die kooi liggen of zal hij er ’s nachts stiekem uitgaan?’

Liefje werd op haar wenken bediend, alsof de kermisgast Liefjes twijfel gehoord had.

‘En de sleutel van de kooi is in het bezit van de burgemeester. Op het eind van de laatste kermisdag krijg ik die pas weer terug.’

Terwijl hij dat zei, wees hij naar het stadhuis aan de andere kant van de Roode Steen.

‘En wie mij niet wil geloven, kan het bij het stadhuis navragen,’ voegde hij er ten overvloede aan toe.

Ook deze bezienswaardigheid trok veel mensen.

‘Het is ons laatste geld,’ zei Jonge Jan. ‘Zeg maar als je liever iets anders ervoor wilt doen.’

Liefje was ook wel nieuwsgierig en bovendien wilde ze Jonge Jan dat plezier wel doen. Tenslotte had hij de geldvondst met haar gedeeld.

‘We doen het,’ zei ze en liep achter Jonge Jan de tent in.

Binnen de tent hing de geur van wierook om het geheel nog mysterieuzer te maken. In het midden was om vier palen een touw gespannen rond een grote houten kooi die grotendeels in de grond was ingegraven. Door een groot raam van glas-in-lood kon je in de kooi kijken. Boven op de palen brandden kaarsen. In de kist, op een bed van lange spijkers, lag een broodmagere man met een tulband op zijn hoofd. Hij lag doodstil en leek zich van de starende blikken boven hem niets aan te trekken. Het was alsof hij hen niet zag.

Het was stil in de tent. Na een minuut of tien kwam de fakir overeind

en ging zitten. De mensen in de tent verdrongen zich nu naar de kant vanwaar ze de rug van de fakir konden zien. Er was geen bloed te zien. Wel putjes in de huid van zijn rug.

‘Hoe bestaat het!’ zei Jonge Jan. ‘Dat is toch niet te geloven.’

Buiten de tent was Jonge Jan nog steeds onder de indruk van wat hij zojuist gezien had.

‘En hij heeft al een week niet gegeten.’

‘Ik geloof er geen snars van,’ zei Liefje. ‘Volgens mij krijgt hij op een of andere manier voedsel in die kooi. We zijn er ’s nachts niet bij.’

‘Maar hij heeft toch geen sleutel?’

De klok van de Grote Kerk luidde.

‘O jee, ik moet gauw naar huis.’

‘Ik loop met je mee,’ zei Jonge Jan.

Over het Oost en de Jeroenensteeg kwamen ze bijna uit bij de Turfhaven. ‘Ik weet nu waar je woont,’ zei Jonge Jan.

‘Geef me even een steuntje,’ zei Liefje.

‘Dit is wel een erg ongewone manier om thuis te komen,’ zei Jonge Jan.

Ze ging op zijn handen en schouders staan en klom op de muur.

‘Waar woon jij?’ vroeg Liefje, terwijl ze op de muur hurkte.

‘Op het Baadland, ongeveer in het midden. Mijn vader is visser.’

‘Tot ziens,’ zei Liefje.

‘Tot gauw,’ antwoordde Jonge Jan.

Liefje voelde nu dat ze nog snoepgoed in haar zak had.

‘We moeten het snoep nog verdelen.’

‘Mag jij hebben,’ zei Jonge Jan.

‘Mag jij hebben,’ echode de stem van haar moeder, die haar een zak snoep voorhield, door haar hoofd als een dierbare herinnering aan vroeger tijden. ‘Het is maar één keer per jaar kermis.’

Ze liep met haar vader en moeder over de kermis. Ze genoot van de lichtjes in het donker en het ongewone tijdstip waarop ze aan de hand van haar moeder langs de kraampjes wandelde.

Recht voor hen hing een koord in de lucht. Naderbij gekomen

zagen Liefje en haar ouders dat hoog boven hen een touw gespannen was tussen een huis op de Martelaarsgracht en een huis aan de Turfhaven. Het touw overspande het tussenliggende water van de haven. Een koorddanser klom van een trappetje op het strak gespannen touw en liep op het dunne koord boven het water naar de overkant. Hij had een lange stok bij zich die hij horizontaal vasthield.

Haar vader tilde Liefje op zodat ze de koorddanser beter kon zien. Alle toeschouwers hielden de adem in. Eén ogenblik leek hij te vallen. Liefje slaakte een kreet van ontzetting en sloeg haar handjes voor haar mond. Maar de koorddanser herstelde zich en bereikte zonder te vallen de overkant. Het publiek juichte en hij ontving veel munten toen hij met zijn hoed rondging...

Liefje zwaaide door en liet zich aan de andere kant van de muur omhoog glijden. De laatste kinderen liepen over de binnenplaats door de deur naar binnen. Wat een geluk! Nog net op tijd. Ze holde over het plein naar de deur en deed intussen haar kapje op.

Die avond vertelde ze Marije over haar belevenissen en ondertussen aten ze de zak snoep leeg die Liefje van Jonge Jan gekregen had.

2 In het weeshuis

Waarin Liefje een ruzie tussen twee koetsiers meemaakt en hoe de Moeder van het weeshuis met vlekken omgaat...

‘Hé, sukkel, uitkijken!’ klonk het vanuit de hoogte.

Liefje keek, opgeschrikt uit haar dagdroom, omhoog in het gezicht van een woedende koetsier.

‘Wie denk je wel dat je bent, stinkerd! Opzij, ik moet erlangs, we hebben haast.’

Liefje kon nog net opzij springen, maar belandde wel in een grote plas water.

‘De volgende keer rij ik over je heen,’ beet de koetsier haar in het voorbijgaan nog toe.

Ze voelde het water haar schoenen binnenkruipen. De plas was zo diep dat de onderkant van haar lange rok in het water hing.

‘Potverdorie,’ riep ze uit, ‘nu krijg ik vanavond weer van Moeder op mijn kop.’

Ze keek de koets nijdig na en zag in het rijtuig een deftige heer meesmuilend glimlachen.

‘Rijke stinkers, dat zijn jullie!’ schreeuwde ze in haar boosheid.

Maar ook de deftige heer kwam nog aan de beurt... In de smalle Kerksteeg naderde van de andere kant eveneens een brede koets. Ze kwamen elkaar midden in de steeg tegen. Allebei weken ze uit naar de zijkant, maar algauw werd duidelijk dat ze elkaar niet konden passeren. Beide koetsiers stonden met hun rijtuig in de plassen.

‘Hé, terug jij, gespuis,’ riep de koetsier die kort daarvoor Liefje had toegesnauwd.

‘Ga zelf, rattenkop, ik was het eerst in de straat,’ riep de bestuurder van het andere rijtuig.

‘Opzij, schobbejak, ik moet er langs, mijn heer heeft haast.’

‘En die van mij niet zeker, schiet op, naar achteren jij, vlooienbaal!’ Het schelden ging zo nog enige tijd door en Liefje leerde er weer enkele nieuwe scheldwoorden bij.

Ten slotte ging van één van de twee koetsen een raampje open en beval de heer zijn koetsier naar de heer in het andere rijtuig te stappen. Het was de gewoonte dat de heer die het belangrijkste was, voorrang kreeg.

In de wagen van de verste koets zat een bewindhebber* van de Verenigde Oost-Indische Compagnie* uit Hoorn.

De koetsier kwam met dat bericht terug bij zijn eigen heer, pakte het paard bij de teugels en draaide zo goed als dat ging de wagen in de smalle straat.

‘Kan dat niet wat vlotter, zottenkop,’ kon de koetsier van de bewindhebber niet nalaten te zeggen. ‘Dit heeft ons al meer dan een kwartier gekost, de tijd van mijn heer is kostbaar.’

De andere koetsier hield nu zijn mond, maar vloekte binnensmonds de duivel uit de hel. Hij leidde het inmiddels gedraaide voertuig terug door de steeg.

Liefje stond nog steeds in de steeg naar het spektakel te kijken. Op het moment dat de koetsier haar aankeek, lachte ze hem midden in zijn gezicht uit. Tegen de heer in het rijtuig stak ze haar tong uit en rende daarna weg naar haar huis, het Burgerweeshuis in de Achterstraat.

Liefje was pas twaalf jaar en vrij groot voor haar leeftijd. Ze leek nog langer door haar lange blonde haar. Maar dat zag zij alleen zelf, want haar haren waren overdag, stijf van de vele spelden, vastgebonden onder het witte kapje dat haar haar verborgen hield. Ze had een mooi, rond gezicht met diepbruine ogen. Haar gezicht was bleek en leek nog witter wanneer ze praatte en haar opvallend witte tanden zichtbaar werden. Haar voorkomen had iets ondeugends: haar gezicht was bijna altijd in een glimlach geplooid waarvan je niet wist of die vriendelijk of spottend bedoeld was. Ze was knap, maar niemand kreeg de kans haar zo te zien door haar weggemoffelde haren en het lelijke kapje.

Ze liep door de poort van het grote gebouw de binnenplaats op en waste haar handen bij de pomp.